

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNİVERSİTETİ

TƏBİƏT ELMLƏRİ, SƏNƏT VƏ TEXNOLOGİYA YÜKSƏK TƏHSİL FAKÜLTƏSİ
BAYTARLIQ TƏBABƏTİ DEPARTAMENTİ

Metabolik və endokrin sistem xəstəlikləri

SİLLABUS

Tədris ili və semestri

2026/2027-cı tədris ilinin payız semestri

Müəllim: Bayt.ü.f.d. Mirfəzil Abdullayev

Rəzılaşdırılmışdır:

Təsdiq edirəm

Departament müdiri

B.ü.f.d. S.C.Məmmədova

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	Metabolik və endokrin sistem xəstəlikləri, VIM 615, 8 AKTS	
	Departament	Baytarlıq Təbabəti	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Magistr	
	Tədris semestri	2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Abdullayev Mirfəzil Qafar	
	E-mail:	m.fag0408@gmail.com	
	Telefon:	+994 503663608	
	Mühazirə otağı/Cədvəl		
	Məsləhət saatları	Tələbələrlə razılaşmadan sonra vaxt təyin ediləcək	
Prerekvizitlər	Yoxdur		
Tədris dili	Azərbaycan dili		
Fənnin növü	Seçmə		
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	1. Constable, P. D., Hinchcliff, K. W. et al. (2017). Veterinary Medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs, and goats (11th Edition). Elsevier. 2. Feldman, E. C., Fracassi, F., & Peterson, M. E. (2024). Veterinary Endocrinology (5th Edition). Saunders. 3. Kaneko, J. J., Harvey, J. W., & Bruss, M. L. (2008). Clinical Biochemistry of Domestic Animals (6th Edition). Academic Press. 4. Rijnberk, A., & Kooistra, H. S. (2010). Clinical Endocrinology of Dogs and Cats: An Illustrated Color Handbook. Manson Publishing. 5. Thrall, M. A. et al. (2022). Veterinary Hematology and Clinical Chemistry (3rd Edition). Wiley-Blackwell. 6. «Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 7. «Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр. 8. Onlayn Resurs: Merck Veterinary Manual (merckvetmanual.com) - Metabolik və Endokrin xəstəliklər bölməsi.İnternet resursları		
Kursun məqsədi	Kursun əsas məqsədi tələbələrə fərqli heyvan növlərində baş verən metabolik və hormonal disbalansların patogenezi anlamaq, müasir laborator və instrumental üsullarla differensial diaqnoz qoymaq, habelə effektiv müalicə və təsərrüfat səviyyəsində profilaktika protokollarını müstəqil şəkildə hazırlamaq bacarıqlarını aşılamaqdır.		
Kursun məzmunu	Fənnin tədrisində heyvanlarda maddələr mübadiləsi pozulmalarını və daxili sekresiya vəzilərinin (endokrin sistem) patologiyalarını fundamental, laborator və klinik aspektlərdə öyrədilir. Tələbələrə heyvanlarda baş verən maddələr mübadiləsi və endokrin xəstəliklərinin patogenezi öyrətmək, səmərəli laborator üsullarla diaqnoz qoymaq, həmçinin müasir müalicə və profilaktika tıdbirlər sistemini hazırlamaqdır.		
Tədris (öyrənmə) nəticələri	Metabolik və endokrin sistem xəstəlikləri fənni tədrisinin sonunda savadlı mütəxəssis kimi fəaliyyət göstərmək istəyən tələbələr sözügedən sahədə müasir beynəlxalq standartların tələblərinə cavab verən nəzəri və praktik biliklərə malik olacaqlar. Fənnin tədrisi nəticəsində onlar heyvanlarda baş verən metabolik və hormonal xəstəliklərinin müasir laborator üsullarla diaqnoz qoymaq, həmçinin səmərəli müalicə və profilaktika tıdbirlər sistemini hazırlamaq biliklərə yiyələnəcəklər.		
Tədris metodları	Mühazirə		✓
	Qrup müzakirəsi		✓
	Prezentasiya		✓
	Praktiki tapşırıqlar		✓
	Kurs işi		
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı		30

	Fəallıq		5
	Davamiyyət		5
	Tapşırıq və testlər (quiz 1,2)		10
	Layihə		10
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Davamiyyət Dərslərə davamlı gəlmək çox vacibdir. Müəhazirələr və dərslərdə iştirak sizin bilik və bacarıqlarınızı genişləndirir. Buraxılmış dərslərə görə və yerinə yetirmədiyiniz tapşırıqlar üçün siz məsuliyyət daşıyırsınız. Sinif qaydaları və ya ümumi qaydalar: - Hər dəfə sinfə vaxtında gəlmək; - Müəllimdən 10 dəqiqə sonra sinfə gələnlərə qayıb yazılır; - Bütün tapşırıqları vaxtında təhvil vermək; - Tapşırıqlarda plagiarizmdən istifadə etmək yolverilməzdir; - Dərs kitablarından mütləq istifadə etmək! Əlavə mənbələr: internet materialları və əlavə kitablardan istifadə qiymətləndirilir; - Qrup yoldaşlarınıza və müzakirələr zamanı onların fikirlərinə hörmətlə yanaşmaq; - Sınıfda mobil telefondan istifadə etmək olmaz; - Müəllimin sinifdə verdiyi tapşırıq və göstərişlər bütün tələbələr tərəfindən yerinə yetirilməlidir; - Qrup işlərində bütün tələbələrin aktiv iştirakı vacibdir; - Hər bir tələbəyə semestr ərzində könüllü olaraq dərslərin müəyyən hissəsində müəllim kimi özünü sınağa icazə verilir; - Müəllimlə email vasitəsilə, yaxud iş saatlarında ofisdə (1-5-ci günlər səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya qədər, 13:00-14:00 nahar vaxtı çıxılmaqla) əlaqə saxlamaq (axşam saat 9-dan sonra və bazar günlərində yazılan e-mailə cavab verilmir); - Müəllimə Whatsapp mesajları və SMS-lər yazmamaq. Kursa verilən tələblər: 1. Dərs kitablarını və əlavə materialları oxumaq; 2. Sınıfdəki bütün müzakirələrdə, diskussiyalarda və digər intellektual fəaliyyətlərdə aktiv olmaq; 3. Tapşırıqları tələb olunan vaxtda və formatda tərtib etmək; 4. Xəstəlik və fəvqəladə hallardan başqa bütün dərslərdə iştirak etmək. Bu kurs üçün bir aralıq və bir final imtahanı nəzərdə tutulmuşdur. Bütün imtahan sualları sylabusda yazılan mövzulara əsasən tərtib olunacaqdır. Hər bir modulun sonunda tələbələrə bu modul daxilində keçirilən mövzularla bağlı quiz (test) keçiriləcək və hər biri 5 bal olmaq şərti ilə ümumi 10 bal veriləcəkdir. Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. Dərslərə gecikən tələbəyə qayıb yazılır. Buna baxmayaraq tələbə dərs saatına buraxıla bilər. Dərsləri pozmaq, dərslərdən icazə istəmək, qrup işlərinin hazırlanması xaricində cəb telefonundan istifadə etmək kimi davranışlar arzu olunmazdır. Tələbələrin hazırladıqları təqdimatlarda mənbələrin göstərilməsi vacib şərtidir. Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahana buraxılması ilə bağlı məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. Aralıq və yekun imtahanı mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır. Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişini pozmaq və köçürmələr qadağandır. Bu qaydaya riayət etməyən tələbələrin imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) balla qiymətləndirilir. Universitet qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 65% və yuxarı hesab edilir. Kəsri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il götürə bilər. Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq qadağandır. Həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefondan istifadə qadağandır.		

Həftə	Tarix (planlaşdırılmış)	Fənnin mövzuları	Dərslik/Təpşırıqlar
1		Giriş və biokimyəvi diaqnostika metodları (Qan, sidik analizi)	1.Constable, P. D., Hinchcliff, K. W. et al. (2017). Veterinary Medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs, and goats (11th Edition). Elsevier. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
2		Zülal, şəkər və yağ mübadiləsi pozuntularının xəstəlikləri: Piylənmə; Alimentar distrofiya; Ketoz; Paralitik mioqlobinuriya.	1.Feldman, E. C., Fracassi, F., & Peterson, M. E. (2024). Veterinary Endocrinology (5th Edition). Saunders. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
3		Zülal, şəkər və yağ mübadiləsi pozuntularının xəstəlikləri: Hepatit; Hepatoz; Qaraciyərin sirrozu; Qaraciyərin absesi; Xolesistit və xolanqit; Öd daşları xəstəliyi.	1.Kaneko, J. J., Harvey, J. W., & Bruss, M. L. (2008). Clinical Biochemistry of Domestic Animals (6th Edition). Academic Press. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
4		Mineral mübadiləsi pozuntularının xəstəlikləri: Alimentar osteodistrofiya; İkincili osteodistrofiya; Enzootik osteodistrofiya;	1.Rijnberk, A., & Kooistra, H. S. (2010). Clinical Endocrinology of Dogs and Cats: An Illustrated Color Handbook. Manson Publishing. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
5		Mineral mübadiləsi pozuntularının xəstəlikləri: İntensiv kökəltmə dövründə cöngələrdə ikincili osteodistrofiya sindromu; Hipomaqniemiya.	1.Thrall, M. A. et al. (2022). Veterinary Hematology and Clinical Chemistry (3rd Edition). Wiley-Blackwell. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр.

			3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
6		Rumen asidozu və alkalozu (Yemləmə xəstəliklərinə bağlı dispepsiya)	1.Constable, P. D., Hinchcliff, K. W. et al. (2017). Veterinary Medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs, and goats (11th Edition). Elsevier. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
Aralıq imtahan			
7		Mikroelementlərin disbalansı (azlığı və çoxluğu nəticəsində əmələ gələn) xəstəlikləri: Mikroelementozlar; Kobalt çatışmazlığı; Manqan çatışmazlığı; Mis çatışmazlığı; Ftor çatışmazlığı; Sink çatışmazlığı.	1.Feldman, E. C., Fracassi, F., & Peterson, M. E. (2024). Veterinary Endocrinology (5th Edition). Saunders. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
8		Mikroelementlərin disbalansı (azlığı və çoxluğu nəticəsində əmələ gələn) xəstəlikləri: Borun çoxluğu; Molibdenin çoxluğu; Nikelin çoxluğu; Selenin çoxluğu (selen toksikozu, selenoz, qələvi xəstəliyi); Mikroelementozların ümumi profilaktikası.	1.Constable, P. D., Hinchcliff, K. W. et al. (2017). Veterinary Medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs, and goats (11th Edition). Elsevier. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
9		Şəkərli diabet (İt və pişiklərdə differensiasiya)	1.Thrall, M. A. et al. (2022). Veterinary Hematology and Clinical Chemistry (3rd Edition). Wiley-Blackwell. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.

10		Qalxanabənzər vəzin xəstəlikləri: Diffuz toksiki zob; Endemik zob; Enzootik zob;	1.Kaneko, J. J., Harvey, J. W., & Bruss, M. L. (2008). Clinical Biochemistry of Domestic Animals (6th Edition). Academic Press. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
11		Qalxanabənzər ətraf vəzilərin xəstəlikləri: Hipoparatireoz (hipoparatiroz, tetaniya); Doğumdan sonrakı hipokalsiemiya.	1.Constable, P. D., Hinchcliff, K. W. et al. (2017). Veterinary Medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs, and goats (11th Edition). Elsevier. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
12		Böyrəküstü vəzi pozulmaları (Kuşinq və Addison xəstəlikləri) Reproduktiv endokrinologiya.	1.Feldman, E. C., Fracassi, F., & Peterson, M. E. (2024). Veterinary Endocrinology (5th Edition). Saunders. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
13		Vitamin çatışmazlığı nəticəsində əmələ gələn xəstəliklər: Hipovitaminozlar; A hipovitaminoz; D hipovitaminoz; E hipovitaminoz; C hipovitaminoz; B qrupu hipovitaminozlar.	1.Kaneko, J. J., Harvey, J. W., & Bruss, M. L. (2008). Clinical Biochemistry of Domestic Animals (6th Edition). Academic Press. 2. «Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) —Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
14		Xəzli (xəz dərili) heyvanların xəstəlikləri: Qaraciyərin distrofiyası; Boğazlıq toksemiyası.	1.Rijnberk, A., & Kooistra, H. S. (2010). Clinical Endocrinology of Dogs and Cats: An Illustrated Color Handbook. Manson Publishing. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской

			государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
15		Guşlarda maddələr mübadiləsi pozuntularının xəstəlikləri: Urat diatezi (Podaqra); Kannibalizm; Perozis; Lələk tökülməsi; Aptrioz; Hipovitaminozlar. Mikroelementlərin çatışmazlığı.	1.Constable, P. D., Hinchcliff, K. W. et al. (2017). Veterinary Medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs, and goats (11th Edition). Elsevier. 2.«Внутренние болезни животных» (под ред. Г. Г. Щербакова, А. В. Яшина) — Лань, 2021, 717 стр. 3.«Диагностика и терапия эндокринных болезней животных» (сост. Т. Н. Бабкина, Н. В. Ленкова)- Донской государственный аграрный университет, 2019, 152 стр.
Final imtahan			